

רוממות העיון

במשתתף של
ע"ר מרן
הרש"א זצ"ל

הגאון רבי חיים חיים שניצל שליט"א

א) באי סדרא דכי תצא, בו נכתבה פרשת נשך, הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב; ובעת עסקינו בלימוד הישיבה בשמעתא דריבית - זה וזה גורם לידידים כותב הטורים, תולעת ולא איש, לקיים בעצמו לדאגה בלב איש ישיבה; ישיבה מדעתו לאחרים, סברת רבינו הגדול נ"ע, בהלכות ריבית, שהייתה נראית בעיניו פלא ומופת, וכדברים שאי אפשר להאמרו. אשיחה וירוח ל.

מעשה שהיה בין כותלי בית מדרשו של רבינו נ"ע, לפני למעלה מעשרים שנים. ביום אחד בשליח דקייטא אחר השיעור, צדה עיני את ידו ה' הגאון רבי צבי יוסף שליט"א ראש ישיבות הר"ן, ניגש אל אברך אחד משומעי השיעור, מתלחש עמו קצרות, מניח בכפיו ציור מרשרשין, ומחווה באצבעו תנועת אזהרה חמורה, ונפטר ממנו לחיים ולשלום. לפי שיצר הסקרנות בער בקרבו, ולפי שחשתי בעצמי קרוב ממפיק אצל הלה, חשתי לברר אצלו על מה ועל מה נסובו הדברים.

לא ייחד ממני, פתח ואמר: ר' צבי שאלני על מראה פניי החיוורים ועל רושם גופי כמחוסר כח, ונמת לו שכבד עלי עולי הפרנסה. ומה בדבר הדאצ'ה, שאל ר' צבי. אמרתי, שעל דאצ'ה אפילו לא רומיזם ואפילו לא חולמים... תומ"י הוציא הגר"ץ שליט"א אלפיי דולר מכיסו, ואמר לי: אצל הבריסקער רב היה שגור שלנצרך נותנים מעות צדקה לדאצ'ה, הא לך המעות במתנה גמורה על מנת שתסע בזה לכמה ימים, ואולם תנאי כפול אני מתנה, באם לא תסע - הרי זו הלוואה עד אחרי ירח האיתנים, וריבית קצוצה בצידה מאתים דולר... עד כאן דברי האברך שליט"א.

ובאותה שעה נתכווננו מחשבותיי אודות פרשת צדקה שחזו עיניי, בעוצם מעלטה בזיו יופייה ובשגב שלימותה, והייתי מחריש משתאה, הנמצא אחרת... ולא אצתי לחשוב מחשבות אודות פרשת ריבית, איך חותם הדבר, כי ברור היה אצלי שלשחוק וגיוסם בעלמא אמר.

והשתחשתי אעמוד ואשנה פרק זה. לו יתואר ולו יצויר, חלילה וחלילה, דיארע כדבר הזה ברצינות גמורה ובאמת בתמיים, שלא בגיוסם ובשחוק, במאן דלא חליל חטאה, ולא חש לעיולי נפשיה לכלל מי שנכסיו דמומטטים, וכאילו כפר ביציאת מצרים ובא-לוקי ישראל ואינו חי לעת"ל בתחיית המתים, ועבד כחניי הזה, שאם לא ישתמש המקבל במעות לצורך מידע - והוא המעות הלוואה וריבית קצוצה בצידה, היכי נדיינהו לדין להאי דינא.

ועליו נתייג דעתא לתלמא אנפי וגווי: א. אם נסע הוא גברא, (ובמקור המעשה, ביועדי קאמינא דנסע אותו אברך ומשפחותו, והוא פי ה' יסע, לאחר שאלת רב רבנן רבינו נ"ע מצד אחר, והוציא להנפלה ואם נסע, ולא אתא לכלל הלוואה אפילו לנעוים).

ב. אם לא נסע, והוציא המעות. אלא הניחם כעכברא דשכיב על דינרי, והחזירם כמות שהם.

והנה אם לא נסע, והוציא המעות, ואתא לכלל הלוואה, והשיב המעות והריבית, הרי עבר על 'צד אחד בריבית' דאסור (עיין ש"ך סימן קעב סק"ט). ואם נסע, ולא אתא לכלל הלוואה וריבית, איכא לעיונא לא צמד האיסור ד"לא תשימו" בשעת שימה (עיין ב"מ סבא), ואכמ"ל.

ואם לא נסע ולא הוציא המעות, לכאורה ודאי גם כן אתא לכלל הלוואה וריבית, ומה שלא הוציא המעות אינו מעלה ואינו מוריד, שכן מלה להוצאה ניתנה ולא ברשות בעלים לחזרה היא. והא לכו מילתא דפשיטא לכאורה, מבואר מפורש בלשון הש"ך (ריש סימן קעז): 'אפילו לא הוציא נמי אסור, דכיון דמולה להוצאה ניתנה, מעת שבאו ליד כאלו הוציא דמי'. וזכ"ה ב"ט. ומקורם גם שניהם ביתה יוסף (ד"ה במה).

ג) הביטו נא וראו, והסכיתו ושמעו, מה נדהמתי לראות סברא שהיה נראית בעיני מופרכת ממש, ודברים שלא ניתנו להיאמר, יוצאת היתה מפורש מפי גדול, מו"ר קודש הקדשים נאון הגאונים, הלכה למעשה, [על פי שנים עדים, כאשר יבואו הדברים להלן תומ"י].

כלפי מי הדברים אמורים, בפולמוס שהתפתח אודות מנהג הגמ"ח המפורסם מייסודו של מקורבו של רבינו נ"ע, שליט"א, אשר כל פעם ששאלים מהם מכשיר רפואי, צריך השואל לתת בערבוננו שיק פקדון, והמה מצאים מפקידים השיק לחשובנו, וכשמחזיר המכשיר מחזירים את כספו, [אלא אם כן נענה לרמיזהם כקרות בית הבר להניח כספו אצלם עולמית לשם צדקה ולשם שמים].

ולכאורה, כל תינוק ששנה מפי רבו משנת ריבית, ואפילו פחות מכלל המולקל מן הים, יראה מיד שיש כאן ריבית, שכן כספו של השואל ניתן להוצאה אצל הגמ"ח, והוא הלוואה, ואילו המלוה משתכר אגר נטר בשאלת המכשיר הרפואי חנינם. [כך הוא לפי גדר הדברים, וגם אם הצדדים לא השכילו לפענח פשר מעשיהם, מה אכפ"ל].

אך ראו זו פלא, בספר שבות יצחק (פרק יא אות ד) להגר"י דרו"י שליט"א בשם רבינו אור עולם נ"ע, כותב כי האי לישנא: גמ"ח כלים או מכשירים רפואיים נ"ע, שולקוהם כסף פקדון כמשכונן, אם ישתמשו בכסף הפקדון, נמצא שהיה כסף הלוואה שתמורתה ניתן ריבית בשימוש בכלל. אם הפקדון ניתן לחשבון הבנק של הגמ"ח והם מחזיקים את הכסף בבנק מבלי

ע. וחתני כבני הגר"ש בלוי שליט"א
ו. לחנן בתקנו הגמ"ח שהגמ"ח
מקנה לשואל חלק במכשיר תמורת כספו, והמכשיר נכנס תחת תשופחת הגמ"ח והשואל
ולעת חזרת המכשיר, אמורים הגמ"ח לשואל "גדו או איננו", או שיתנה את חלק הגמ"ח בתפוסת דמים, או חזרו ויסור להם חלקו תמורת ערך הדמים שנתן, וכן ע"ה הגר"ש יודו שליט"א (ספר התשובות

סדר האלוותא חזון הפרז

כ' תמוז - אלון רא"ל

נביים רשע השנה - אלון רא"ל

ואין שנה - אלון רא"ל

יום הכיפורים - אין אלון

הגמ"ח - אין אלון

סוכות-חמ"ח חזון - אלון רא"ל

בראשית - אלון רא"ל

פרשת כי תצא תשפ"ה

בסיעתא דשמיא

רוממות

גליון 480 שנה י'

גליון שבועי לבני התורה

ממסרי
הפרשה

רוממות דפרשה

הגאון רבי יודו גרל שטף שליט"א

בתרגום (להלן פסוק ו')
'לֹא תִתְּבָעוּן שְׁלֵמֹהוּן
וְטִבְהוֹן כָּל יוֹמִיכוֹן,
דְּאִפִּילוּ מִתְגִּירִין סָנָא נְטִיר בְּלָהוֹן עַד עֲלָמָא.'

והנה, גם בעם ישראל ישנם אנשים שאינם נוהגים במידת דרך ארץ, ואפילו במידה קיצונית, ומכל מקום אין הם נפסלים מלהיות בקהל ה'. ויש להבין מדוע לא נפסלים כמו עמון ומואב. והתשובה לכך היא שלמרות שאנשים אלו סיגלו לעצמם מידות מגונות, ובודאי צריכים לעקור אותם מעצמם, אך במהותם הם עדיין רחמנים וגומלי חסדים (יבמות עט,א). ואין זה דומה לעמון ומואב שאצלם המידות הרעות הם שורשיות ומוטבעות בעצם מהותם, באופן שאינם יכולים להתבטל.

ג) והנה, כתב הרמב"ם (איסור פ"ב ה"י) 'אומות האלו כשיתגייר אחד מהן הרי הוא כישראל לכל דבר, אלא לענין ביאה בקהל'. כלומר, הם יכולים להתגייר, ורק אסורים להנשא לבת ישראל.

וטעם החילוק, כי לענין גירות - הקב"ה נתן לכל אדם את האפשרות לחסות תחת כנפי השכינה אם מלאו ליבו לכך [וי"א שאפילו עמלק]. אבל לענין נישואין לבת ישראל - אומות אלו אינם יכולים להתאחד להיקרא יחדיו אדם (יבמות סג,א), ושתיהן השכינה שרויה בניהם (סוטה יז,א). וק"ו ללדת ילדים ולהיות שותף עם הקב"ה בבריאת המשך עם ישראל (קידושין לב).

ואף שבעלמא אמרינן (יבמות כב,ב) שגר שנתגייר כקטן שנולד, מכל מקום בהם יש שויר בגירותם, וכאילו לא התגיירו לענין ביאתם בקהל [וכן מדויק בלשון הרמב"ם].

ד) למדנו מפרשה זו שני דברים: האחד כללי - שממידה רעה יוצאת הנגהה רעה, ויעיתים אף ממידה רעה הנראית קלושה יוצאת הנגהה מות. והשני פרטי - שחסרון בהקדמת לחם ומים לעי"ף, ואפילו כאשר יש לו מה יאכל, מידה מושחתת היא עד כדי כך שיכולה להביא את האדם לשנאת מות. ויש בזה לימוד הלכה למעשה, כגון כאשר מגיע דייר חדש לבנין, שממידת דרך ארץ צריך לקדמו ביום ביאתו במאכל ומשתה, וכיוצא בזה, אפילו אם כבר יש לו כל צרכו מעצמו.

כל המרחם על האמורים

לא תדרש שלמם וטבתם כל ימיה לעולם (בגו, א)

המשך בעמוד 3

הקדש ע"י ידידיו הר"ה החפץ בעילום שמו שליט"א
ליוכי הרבים בחדש אלול
לחיות נבכל עם הציבור בגיירות טובות
ולהתברך בנתיבה וחתימה טובה

לעילוי נשמות
הרה"ח רבי אברהם מרדכי ב"ר יצחק מאיר בריקמן זצ"ל הי"ד
נעק"ה ש"י אלול תש"ב
וזונתו האשה הצדקנית מרת שרה ב"ר משה שמואל לובלסקי ע"ה הי"ד
נ"ל להנ"ח קריש מלאישיין בעל ה"משפט בקד"ק ז"ע
נעק"ה ש"י אלול תש"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו הגאון רבי אברהם מרדכי בריקמן שליט"א

הקדש ע"י בני המשפחה
לעילוי נשמות האשה הצדקנית
מרת רבקה ב"ר יהודה אריה קריז ע"ה
נ"ל ע"י אלול תש"ב. ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמות קני
הגאון הרב מרבי נחום ב"ר אברהם כהן-לוין זצ"ל
מ"ח' תורת הדין הירושלמי ושא"ס
נבדו הרה"צ רבי דוד ברה"ץ זצוק"ל
נ"ל ע"י אלול תשכ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

הקדש ע"י נכדו הגאון רבי נחום הכהן ברה"ץ שליט"א
ולרעה השמחה הנדולה השרויה במעונו בחולות נכדו שחי'
לבן נכדו הרה"צ רבי אברהם הכהן ברה"ץ שליט"א
שיזונו להניסו בבחייתו של אא"ה בעייתו ובזכונו
לדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל

"כי יקח איש אשה" (כב, ג)

קריאת 'מזל טוב' לאחר שבירת הכוס

כתב השו"ע (אה"ע סה, צ) צריך לתת אפר בראש החתן, במקום הנחת תפילין, זכר לאבילות ירושלים, דכתיב: לשום לאבילי ציון פאר תחת אפר. וברמ"א כתב: ויש מקומות שנהגו לשבר כוס אחר שבע ברכות, וזהו מנהג נאור במדינות אלו שהחתן שובר הכלי שמברכין עליו ברכת אירוסין, ע"כ. ומבואר ברמ"א דמנהג לשבר את הכוס בחופה הוא זכר לחורבן. והנה מנהג העולם לאחר שבירת הכוס לאחל 'מזל טוב' בקול גדול: וכתב במעשה רקה על הרמב"ם (תעניות פ"ה ה"י): העולם נוהגים לומר בסיומן טוב בשעה ששורבין הכוס כמנומה להם שהוא לשם שמחה, ואינו אלא לשם עצבון כדי שלא ירבו בשמחה זכר לחורבן בית מאויינו.

וכן בסידור בית עובד (דף קצח,א) כתב דכשמשברים הכוס נהגו העם לומר בסיומן טוב, וטעות הוא בידי כ' שבירת הכוס הוא זכר לחורבן, וטוב שיאמר החתן כששובר הכוס פסוק אם אשכחן ירושלים וגו'.

וכן בשיר חמד (אסיפת דינים מערכת זי"ר, יב) נוהגין לשבר קדרות בעת כתיבת התנאים, כמשי"ת הפמ"ג (תקסד, משב"ה) כדי להבהיל ולשכח מהיה שמחה במילואה ולזכור החורבן, ועתה אחרי שדשו בה רבים מעמי הארץ נהפך לכל מיגון לשמחה שבשעת שבירת הקדרות פיהם ימלא שחוק וחוכא ואיטלולא ותבקעו הבית לקולם מרוב החשוק ולא ידעו לש במוקם גילה שם תהא רעדה לזכור חורבן ביתינו ולשמחה מהו זו עושה ואי אישר חילי אבטלנינה כי טוב העדר הטוב ממציאות האיננו טוב.

ובענין שלמה (עמוד שלח) הובא: מרן הגרש"ז איערבאך זצ"ל לא כלל את המנהג של קריאת מזל טוב בעת שבירת הכוס, שהרי הוא בכדי לזכור את החורבן ומה מקום להוסיף בשמחה בשעה זו, ואף לתסע דהשכירה היא משום 'וגילו ברעדה' במקום גילה שם תהא רעדה, כמ"ש בברכות ל' ע"ב, ובבאורי הגר"א ציון לתוס' שם (ד"ה איתא), אין טעם למנהג זה, ומ"מ לא מיהא בעיה הנהגים כן, וגם נתן קצת טעם לדבר כיון שכבר העלנו את ראש ירושלים אפשי מעדת לקיים את המצוה ולשמח את החתן.

ורבינו מרן הגרש"ז אלישיב זצ"ל בהערות (קריאת לא, א) דן לאסור בזה מצד 'כל תשחית', לזכור לחורבן סגי בכלי פשוט. וכתב דלמנהג לומר מזל טוב אחר שבירת הכוס שהוא אחר מילוי החופה, ועתה חזורים לשמחת חו"כ.

ובשלחן העור (ח"ב דף ג,ב) כתב: מאחר דלמנהגינו ע"פ רוב הקהילות שוברין הכוס אחר ברכת נישואין, וכדי שלא לסיים ברכת הנישואין והחופה בשבירת הכוס, על כן נהגו לסיים בברכת מזל טוב, לסיים בטוב. אך העיר דיש שנוהגים לשבר אחר ברכת אירוסין וז"כ באומרים מזל טוב.

ובבוקר זרע חילולים (ח"ג עמוד קמט),¹ הובא מרבינו מרן האבי עזרי זצ"ל להעיר כן על מנהג העולם. והוא כי מהתאון הגדול רמ"צ ברגמן שליט"א דכתב בזה: נראה כי פשוט שהמזל טוב הוא על גמר הקידושין או על גמר הנישואין והברכות, כפי כי המנהגים על שעת שבירת הכוס, ושבירת הכוס הוא גמר הדבר שלא ישמחו טובא וגם לזכור חורבן ירושלים, והמזל טוב הוא לא על שבירת הכוס אלא שאחרי שקיימו ענין שבירת הכוס כמנהג, נגמרו האירוסין או הנישואין. רק מו"ח זצ"ל תמה שהעולם חושב שהמזל טוב הוא על שבירת הכוס.

והנאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א (אגרות אדוונות חלק נ"ט עמ' שנח) כתב: דעת מרן הגרש"ז זצוק"ל לא לומר אחר שבירת הכוס אלא מהקהל מזל טוב, שהרי הוא לזכור החורבן, ונראה דמרן הגר"ש איערבאך זצ"ל שהיה המסדר קידושין לא מיהא בזה, כיון שאביו ע"ז דרכו היה שלא מיהא ע"ז.

וכתב הגר"א ציצערבוביטש שליט"א: בחופות שרבינו מרן ראש הישיבה זצ"ל היה מסדר קידושין, לפני שהחתן שבר את הכוס, היה רבינו תמיד אומר לחתן להגיד "אם אשכחן ירושלים", והיו פעמים שהיה אומר איתו את הפסוק מתי שמחתם התרגשותו וזכר מילה במילה, והיה אומר עד על ראש שמחתו, ואז היה החתן שובר את הכוס. וכמדימה שרבינו ז"ל לא אמר אף פעם מזל טוב כמו שנהגו העולם.

צריך עיון

כתיב בפרשתו "ביומו תתן שכרו" (ד,טו), וכתב בהב"ל (רמב,א ד"ה לכבד) באחד שיש רק מעט מעות בערב שבת, ובא שכי' לזכור בעבור פעולתו שגמר לו היום, נראה דצריך ליתנה לפועל לכל לקיים מה שכתוב ביומו תתן שכרו, אף שע"ז לא ישרא לו כמה. לעגן השבת, דחייב תשלומי שכר בזמנו הוא מדאורייתא וזה היה רק מדבריי בקבלה. ואפילו להפוסקים דזה ז"כ הוי מדאורייתא, הוי עשה ולא תעשה ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה, עכ"פ. ולאכארה תמוה דהעשה דכבוד שבת הוי מצוה דבין אדם למקום, והתשלום לפועל לא הוי דבין אדם לביתו, וכידוע דעשה דוחה לית הוא רק בבין אדם למקום, אבל אם העשה הוא בין אדם למקום והולית הוא בין אדם לחבירו, אין העשה שבי"א מקום דוחה להל"ת בחבירו. [עיון בשית' עונג ייט' סימן א בהגה"ה]. ולאכארה שמעם בהב"ל דלולי שהחייב לפועל הוא גם עשה ולית היה כבוד שבת דוחה, וצ"ע.

1. כתב הש"ה (פרשת שופטים אות יג) מהרמקאני, תקנו לשבור הכוס בשעת החופה, כדי לתת למדת הדין חלקו, ועל ידי כן ועולתה קצפה פיה. וכן היה הענין בחתן מותר, שהיו ישראל להקב"ה ככלה לחתן, טקד השטן בתבנית הלחות, כי היה ירא כי כשיהיה הלחות בישראל אז יבטל מצאת השטן שהוא מות, ושלמה עין הרע של בהסחת העל, ואז נשתברו הלחות. ועוד כתב אחד מורי האר"י בספרו גילוי דה"א (י"א ע"ב): נהגו העולם בשעת הכנסת כלה לחופה, שמברכין
2. לתת לטוטר אחרא חלקו בעבור שלא יקטר.
3. יש לציין שהמנהג כנשכר כל בבית, לומר 'מזל טוב', הובא כע"ז, בשמ"ק (מעילה ז,ב), על דף תא דכ"ד, אמר להם כל תלמידי בזה חתנו שתתראם ששנאצא אשכור כל כלי זכויות שיש בבית וכן עשה. וע"פ ב"ש (א"ח רצא), על בית שנשכר בו יין.

ענין נתיב מרן האבי עזרי זצ"ל.

במשנתו של
ע"ז מרן
הגרי"ש א"ע"א

רוממות דהענין

המשכן עמוד 1

להשתמש בו, (לומר שישאירו סכום זה בחשבון הבנק עד להחזרת הכסף לשואל), שרי. כן השיב הגרי"ש אלישיב זצ"ל. עכ"ל.

ובקונטרס הלכות ריבית (סעיף סד) לחתן רבינו הגר"ש ישראלון זללה"ה, מביא גם-כן כי בשם רבינו זיע"א, וז"ל: גמזיהם ואגודות להשאלת כלים, ציור רפואי לדוממה, הדרושים שיש פקדון להשואל וכו', מותר להם להחזיק את זה בבנק מבלי להשתמש בהם. עכ"ל.²

ולהבדיל בין חיים לחיים, ראה בספר 'קיצור דיני ריבית המצויים' לפוסק הדור גאב"ד מוקדש העילוי מלאנדאן שליט"א: וז"ל: מצוי היום גמזיהם להשאלת מכשירי רפואה וכדומה, שדרושים סכום כסף לערבות ומשתמשים בהמעות ביתניים, הרי זה ריבית גמורה, דנמצא משתמשים בהמכשירים בחנם משום שמלווה המעות. עכ"ל. ומכלל אסורו אהא למד להלכתי, שהעמיד האיסור דיקא באופן ש"משתמשים בהמעות ביתניים", ומשעם כלכורה, שאם לא ישתמשו, הדבר מותר, וכדברי רבינו הגרי"ש נ"ע. וזו תימה גדולה.

רבינו, שאף אם על ידי זה יקבל כנגדו אשראי בבנק, שפיר דמי, ואינו נקרא משתמש (עדות רבי אריה דביר). עכ"ל. ובאור הדבר, דהנה הלכה פסוקה וכן היה הענין "אסור לאדם להשכיר מעותיו, שיאמר לו: אשכיר לך" אלא שרוב דליה חלודת, הנה מילי כששכור להוציא, אבל אם שוכר כדי להחליט בהם, או ליראות, ומחזירם לו בעין, מותר. וזהו דלמדת שמיים במעות ליראות, לאו הלאה היה אלא שאלה. וכפי הנראה סבר רבינו ז"ל, דמה שנהגו הגמ"ח סתם כשחשבים כעשרים סוף בבנק, הוי "ליראות", וע"פ ב"מ לקמן מיה (נ"א), "שאלה ליראות בה מהו, ממונא בעינן, והאיכא. או דלמא, ממונא

"חודש" אלול

בפרשת השבוע מצאנו חז"ל את המקור היחידי מהתורה לחודש אלול, "ובקב"ה אָת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים" וכתב הוזהר חודש "דא אָהא ירחא דאלול" [ובאור החיים כיוון לזה מדעתו, וכנראה שלא ראה דברי הוזהר בזה].

והנה אע"פ שהארבעים יום של רחמים בתוכם 'אלול' הוזכר בתורה במפורש, וכתבמשך הוזה"ק 'דביה סליק משה לטורא למבעי רחמיה קמיה קוב"ה בגין דישתבק לישראל על חוביה דעגלא'. וכן בפרקי דר"א מבואר שמשנה רבינו על ידי תפילתו הנוראת על עם ישראל אחר שחטאו בחטא הנורא חטא העגל, הפך את הימים הללו לימי רחמים ורצון, שעלה למרום לארבעים יום ונתקבלה תפילתו, כמו שאר"ל 'מה הראשונים ברצון אף אלו ברצון'.

מ"מ שם זה היה חטיבה אחת של ארבעים יום, אבל ימים אלו 'כחודש' בפני עצמו הוזכרו רק בפסוק זה. ומבאר הגר"א שאלול הוא דווקא חודש שלם של שלושים יום, ולאחר שהאדם התרגל בתשובה, אז נגיע הוא ליום הדין עם התשובה בשלימות.²

"אני בברוש רענן"

ובימים הללו אפשר לקנות דברים בעבודת השי"ת לכל השנה כולה, וזהו חסד השי"ת שנותן לנו חודש של קירבה אליו "אני לדודי ודודי לי" כדי שנוכל להתעורר לשוב בתשובה שלימה ולזכות בדיון, שלא כמדת מלך בשר ודם שמתכסס אם האדם מחכה עד לרגע האחרון לשוב בתשובה.

ואע"פ שהקב"ה קרוב אלינו, עדיין צריך שהאדם יתחיל מעצמו, וכמו שאר"ל (שיר השירים רבה ה,ב בשינוי לשון קצת) פתחו לי פתח כחור של מחט ואני אפתח לכם פתח פתחו של אולם. וזהו לטובת האדם, שהרי כל עבודתינו בעולם הזה כדי שנוכל לעולם הבא בזכות ולא שיהיה לנו נהמא דכיסופא, ומרוב חיבת הקב"ה אלינו הוא מתקרב אלינו ומצפה ומחכה שנושב אליו וממש מצוי לנו.

וכמו שאומר הנביא (הושע יד,ט) "אני בברוש רענן ממיני פְּרִיךָ נִמְצָא", ופרש"י "אני ככרוש רענן אני לו כנפח להיות אוזן ידו בי ככרוש רענן כנפח לארץ שאדם אוזן בענפיו, כלומר אהיה מצוי לו. והיינו שרק צריכים להתקרב קצת אל השי"ת, והוא כאני מציא עצמו אלינו. וזהו חסד גדול שאנו מי הדין שה'אבהה מקלקלת את השורה",³ והקב"ה באהבתו וחמלתו מצפה

אליו שנושב בתשובה.

עיקר התשובה בבכי

והנה, מה שהתשובה נרמזה דווקא בפסוק "ובקב"ה אָת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּה", הוא משום

1. במקרא הזכיר רבינו כי

בראשונים כבר מוזכר בשלושים יום זהו זמן שאפשר לקנות הרגל. ועוד הוסיף שכתבו הראשונים [עיון מאיר בחברו התשובה] דשלושים יום זהו כמו שלשים יום קודם הנה ועיון במה שהובא במאמר רבינו לפרשת שופטים שיש י' דגרות בחודש של י' זמן בי"ד שהוא שלושים יום, יש ענין שאלו ימי רציו להקב"ה, ויש את הענין כפי שהגדיר רבינו שזה מה שנוגע אלינו שאלו ימים של הרגל. ועוד חתן לומרע לבאר זאת בהרחבה מדברי רבינו.

2. בחנוך טעם לציין מה שהיה מזכיר בשיחותיו חודש אלול כי מרן הרב מבריסק זצ"ל שפיר בעבודתו ברחוב סמטות ירושלים, והתבטא באמרו "אז אני דארמאן זאך אז נאך אבילס מער וי' א-חודש איז דער יום הדין, ייט מיר אונקען דער אפטיט פון אלעס דינג". [כשאני נזכר שמעתי ימים חמושים מניע יום הדין מסתלק מרענון היתאנון מהכלל.]. והתחיל למעט, ראו עליו משם ערדה, יצי' לו ש"המנהג בהרבה עמה", ובאור הדבר, שהבנק אינו נותן את האשראי כנגד המעות, אלא המעות הם לאות בעולם שהוא עשיר, ונמצא שהמעות אינם "סיבה" ליראות אלא "סימן" אודות האיש, והוא היה אשור אן ליראות מונד כנהא מכהנהה עצמו, דאין המעות עילה לאשראי בתורת "סיבה" אלא לסימן בעלמא, וכנ"ל.

רוממות דה

הרב יוסף

רבינו הגדול מרן ראש היש

שענין הבכי הוא שבאמצעותו האדם חוזר לשורשו,⁴ כי האדם תועה ומתבלבל ונדבק באבא ואמא אחרים, וכדכתיב (ירמיה ב,כז) "אֲמָרִים לַעֲץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱלֹהִים יִלְדָּתְכִי". ובזמן שמתעורר ורוצה לחזור לאביו ואמו האמיתיים או הוא בוכה. ועל ידי הבכי הוא מוציא את הפנימיות שבלב החוצה וכדכתיב (איכה ב,יט) "שִׁפְכִי כִמְיִם לְפָנַי, נִכַח פְּנֵי ה', וְעַל יָדִי כִן הָיָה חֹזֵר לְשׁוּרֹשׁוֹ וְשָׁב תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה, שְׁמוֹם שַׁעִיר תְּשׁוּבָה זֶה לְחֹזֵר לְשׁוּרֹשׁ, לִפְנֵי ה'".⁵

ובחודש זה עלה משה למרום, וכשאמר לו הקב"ה שעת ישראל עשו את העגל בכה משה למעלה, וישראל נתעוררו מזה ובכו למטה. והיינו כפי שאמרנו שכיון שדבקו באבא ואמא אחרים - "אֲמָרִים לַעֲץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱלֹהִים יִלְדָּתְכִי", ועכשיו נתעוררו לבכי של תשובה לשוב לאבא ואמא האמיתיים, על כן זכו לחודש אלול שהוא חודש של רחמים גדולים וזמן של תשובה מימרה.⁶ וכן על ידי הבכי של ה'אלול' זכו ישראל ללוחות שניות שזה היה הריצוי לאחר החטא הנורא.⁷

"אָת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּה"

וענין זה של "ובקב"ה אָת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּה" מבואר כי "אֲבִיהָ" זה הדעת והחכמה, המוח, שנקרא 'אבא', שבמוח נמצאים כל המחשבות, ובחודש אלול זה הזמן להטהיר מכל מיני 'אבהות', המחשבות והבלבולים שהם לא ה'אבא' של 'בָּנִים אֶתָּם לֹה' אֶלְקִיכֶם", כל המחשבות שהמה לא על טהרת הקודש, זהו הזמן לתקן את המחשבות של האדם אשר לא טובות המה. וי'אמרה" זה הלכ - "כִּי אִם לִבְנֵה תִקְרָא", והתרגום פירש 'אמא לבניה תקרא' שרחמנא ליבא בעי, והקב"ה רוצה את הלב - "תִּנְהַג בְּנֵי לִבִּי", וכל ההרהורים הלא טובים וכל הדברים שצריך לגאומרם ל'לא תתורו אַחֲרֵי לִבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" כעת זהו הזמן להתנקות מהם ולהיטהר.

ובחודש זה זהו זמן מסוגל ביותר לעקור ולשרש את הדעות הרעות שאינן ע"פ דעת תורתנו הקדושה, והרצונות ותאוות עוה"ז שאינם טובים, שצריך לעקור ולינתק מהם.⁸

להיות שייך למדרגות הגבוהות

ובפרשתינו כתב האבן עזרא (כ"א,יח) על כן סורר ומורה 'והנה זה כמו אפיקורס' על כן

רבינו הגר"א

השכירע שלא היה ג' פעמים ארבעים יום, והיה רק פעם נוספת של לוחות שניות, אבל בכל הארבעים יום שקודם לה, משה רבינו היה בכל יום עולה ויורד, הולך לעסקיו, ועסקיו של משה רבינו היה לרדת אל העם להאיר ולצוות אותם על התשובה, ואחר כך עלה להאיר אותם, ימי רצון ורחמים, עד שהקב"ה אמר לו ביום הכיפורים סלחתי כדברך. והיה מוסיף רבינו זיע"א כי זה מקור גדול לדברי האר"ז"ל הקדוש על הגמרא 'אחורי ארי ולא אחורי אשה', שצריך לשב בתשובה בחודש א' שהוא מזל ארי ולא בחודש אלול שהוא מזל בתולה, שמכאן אולי מקור לדברי בשאמנו הימים שקודם אלול הם ימי התשובה, והימים של אלול עצמו הם ימי רצון ורחמים, ועריך לבוא אליהם מוכנים אחרי תשובה.

7. רבינו הוסיף כי אף שזכו על ידי הבכי של החולל ללוחות שניות שזה היה הריצוי לאחר החטא הנורא, מ"מ עדיין לא שבו לגרמם כפי שהיו קודם החטא, שבלוחות ראשונות הכל בלי מעשה אלקים והתורה היתה בלי גשמייות כלל, שאף החומר של הלוחות עצמם היה מעשי ידיו של הקב"ה והכל היה רוחני,

היתה מרבה בתפלה וחשבון הנפש,

חרדת יום הדין היה לנגד עיניו וחושיה כמחוש משם. כל יום הדין, התפילות ולרבות בעת האכילה חשה פחד הדין כמעט על היסוד הדעת כלל...
3. והוסיף רבינו שבע"ז מציון ב"מ (כתובות ב,כג) שאע"פ שכתוב "תְּבַאֲמוּ וְתִשְׁעֲמוּ בְּהָרַ נְחֻלָּתְךָ כִּכּוֹן לְשִׁבְעָה" שיבואו לארץ ואח"כ יבנו לו מקדש, מ"מ מרוב חיבת השי"ת נעם ישראל הקדים עשיית המשכן לכת במדבר וְעָשָׂה לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכְנִיתִי בְּתוֹכָם.

4. והיינו שבכי זה של היושבת בבית השבוי הוא בכי של נגעויות לבא באמא האמיתיים, וזהו ענינו של חודש אלול, לחזור לשורש הפנימי של האדם, שנשא האלקים יש.

5. תחת אחד השיחים אמר רבינו כי הנבש"ט התבטא כי בכל השנה הוא יותר גבוה מהנאון ובי איעקב מהמבורג, אך אמלול זהו שמיני עזרת רבי יצחק מהמבורג עולה למעלה ממנו. ובאר הבעש"ט את מעלתו של רבי יצחק, כי הוא היה יושב עם הרבנים, ומרטיב אותו בדמעות...

6. רבינו היה מזכיר בזה את דברי

בבה ה"דרכי שמואל" זע"א

לא יבקש חיי העולם הזה, כי אם להתענג בכל מיני מאכל ומשתה. ודברים אלו נוראיים, שהחושב כי חיי העולם הזה אינם אלא למאכל ומשתה ומילוי תאוות ליבו הוא כבר בכלל אפיקורס רח"ל, ואין צורך שיכעיס במידה, אלא די בכך שסבור כן, והוא בכלל אפיקורס.

ועוד כתב הרמב"ן (שם) 'הנה יש עליו שני עונשין וכו' והשני שהוא עובר על מה שנצטוו קדושים להיות. וגם זה לאכארה פלא כי הנה מעלת הקדושה היא המעלה שנמצאת בסוף המדרגות ממש, וכמו שמנא הרמח"ל ב"מסילת ישרים" שנכתב על סדר הברייתא דרבי פנחס בן יאיר. אך היא בגדר 'מתנה'... כי האדם כמעט ואינו יכול להגיע לזה מעצמו, וגם בדורות הקדומים יחידים ממש זכו להקרא 'קדוש'. ורק שיהגיע לפסגת ורומ המעלות עליו הכתוב אומר (ישעיה דג, דג) 'קדוש יאמר לו' וכיצד תובעים מאדם פשוט שבפשוטים שכל עסקיו רק בעניני החומר, שיגיע למדרגת הקדושה שבה מתהדר מי שהוא גדול שבגדולים?

אלא שהביאור בזה הוא שכן סורר ומיתה חייב מיתה על מה שהפקיע את עצמו מכלל ענין הקדושה לגמרי. כי מי שמכיר את מקומו יודע שבבוא העת יוכל לכבוש את פסגת המעלות, ואף הוא יוכל לבוא למדרגת הקדושה. אבל מי שמאמין שלא נאמרה מדרגת הקדושה רק לגדולים ומיוחדים על זה הוא חייב מיתה, וזהו בכלל אפיקורס.

כי כל אדם צריך לידע ולהאמין שכל יהודי בישראל שייך הוא במדרגות הגבוהות ביותר ע"י שיתאמץ בעבודה, וחלילה מלהרפות ידיו בעבודה זו, ויחזק תמיד ברכים כושלות, ויאחז מדרגתו לבל ימוט חלילה, ויעלה מעלה מעלה.

שבת בחינת 'בנים'

ובאמת שהמצב מצד עצמו מחייב את האדם לשוב בכל דעתו ולכו אל השם, כי בקרוב ממש יעמוד האדם לפני מלכו ויבא בדיון וישפוט על כל מעשיו, והקב"ה ברחמיו נתן לנו שלשים יום לשוב אליו, כי בנים אנו להשם אלקינו.

והנה זהו ממהותו של יום השבת שאז הוא יותר באופן מסויים הנהיגה זאת של 'בנים' לאביהם, דבכל ששת ימי המעשה אנו יותר בבחינת 'עבדים' לאדונינו, ובשבת

אנו יותר בדרגת 'בנים'. וזהו ביאור תפילת שמו"ע בשחרית של שבת 'ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו, פירושו דכל ששת ימי המעשה הוא עבודה בבחינת 'עבד', והכל הוא הכנה לשבת, כדרשו חז"ל 'מי שטרף בערב שבת יאכל בשבת', וקאי זה על כל ששת ימי המעשה שהם הכנה לשבת, ואז 'ישמח משה במתנת חלקו' שזוכה לשמחה בשבת, ולא רק 'טועמיה חיים זכו', אלא לזכות לאכילה ממש - 'יאכל בשבת'.

שבת קודש - לחזור לשורש

ויום השבת היא זמן של תשובה ומקור התשובה, משום שבשבת כל הבריאה חוזרת לשורשה שהוא עיקר התשובה. וכבר כתבו הקדמונים שבת אבותית תשב. ובפרט השבת הזו שקוראים את הפרשה של 'ובקרתה את אביה ואת אמה ירח ימים' שמרמזת על התשובה. וכבר כתב השל"ה הק' שהשפעות של השבוע הם לפי פרשיות השבוע, ומעתה נהיה עכשיו מציאות של מה שנכתב בתורה. וכמו שבפרשיות שובבי"ם נהיה מציאות זמן של בנין עם ישראל, כך בזמן שקוראים "ובקרתה את אביה ואת אמה ירח ימים" שזהו חודש אלוף נהיה זמן של בכיה ותשובה. ושבת אבותית בנשית, והבושה היא מסימני התשובה שכשנעמידם לפני ה' צריך להיות בבושה.

לשמר את ההתעוררות

והרמב"ן בפרשתינו עה"פ (בגכד, מוצ"א שפתיק תשמ"ר) כתב כי דרך זה אמר שלמה המלך עה"פ (קהלת ה-ג, ד) 'כאשר תדר נדר לאלקים אל תאחר לשלמו כי אין חפץ בפסילים את אשר תדר שלם, טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם'. וביאר: 'אמר שאין חפץ בכסילים החושבים לעשות מצוה, כאשר ידור נדרים רבים להיות להם וזו למצוה שחשבו לעשות ולא יחשבו בלבם ולא ידעו ולא תבונה ולא אולי את תמצא ידי להשלים כל אלה, אבל יחשוב כי הציון אשר היה לו בעת נדרו יחשב לו לטובה' עיי"ש.

והיינו שזהו כסיל שאין בו אלא התעוררות לזמן, ואינו דואג לשמר את ההתעוררות במעשים בפועל, אלא הכל נשאר בגדר ההווה, ותיכף הולך פורח, ויכול הכסיל לעמוד בראש השנה ולומר 'אין קצבה לשנותיו' ברוב רגש, אולם אין בהתעוררות זו ולא כלום. אולם החכם משמר את ההתעוררות הזו, וזה 'החקמה תחיה בעליה' (קהלת ז, יב) והרי 'הן יראת ה' היא חקמה' (איוב כח, כח),

ישראל, בכל מצב שהוא. וזה חלק איך יתכן לצוות כן לכל אחד ואחד. וביאר כפי המבואר כאן כי ענין הציון בזה הוא לא להיות מופקעים מ'קדושה' מאהבת ד', ומופלקת ב'פדוק'... וכל אחד לפי מדרגתו צריך להשתדל ולהתאמץ בזה, ואף שהוא רק מתחיל, מ"מ הוא כבר שייך בזה. אך זהו דאי שמכונה ביותו, ששח"י מחליט שהוא אינו שייך לקדושה וכדומה, הרי שהוא מומר לדבר אחד מן התורה ח"ו. וזהו ענין הציון 'קדושים תהיו' - ח"ו לא להיות 'מופקעים' מכך... 10. הוסף עז רבנו ועורר על השבתות של אלו, שאף שבכל שבת כתוב בחז"ל שבשעה שאדם אומר ויכולו בן קול יציאת ואומרו וסו עוון וטאקור מוסר, וכל שבת זו יום סליחה ומחילה, כמו יום הכיפורים, מחילת עונות. אך כמו שתמיד נכש יום טוב שחל בשבת, גם אלה השבתות של היום, גם כאן השבת נכשית על האלו והאלו משפיע על השבת. עוד יש לציין מה שהיה שח רבנו על הנה"צ רבי אליהו אליעזר דסער זצ"ל שהיה מביא בשיחותיו בימי ה"אלול" קטעים מדרשת מר"ח ואלולין זצ"ל שהיה באותם ימים דבר חדש

ולכן ישראל היה לפני ה' ממש ולפי שוכחתי את חטאתי שכתבתי לפני כסא כבודי, ואילו הליחות השניית היו מעשה ידי אדם שזו זכות להתעלות לדרגה הקדושה לפני ה' ממש, ורק הסכנת היה מכתב אלוקים. 8. רבנו היה רגיל לחזור בשבת זו גם על דמיון הפסוק בתחילת פרשתנו 'פי תצא לפלתיקה על ארץ', שכתוב בספרים הקדושים שזוהו רמז על התלחמה הגדולה מלחמת היצר, וירח ימים זה חדש אלוף, ובכחה את אביה והתקפות והדעת הרעות, עבודה זהו ודומה, וזהו אמה זה כל האמונות והתשוקות ויש שני חלקים של ע"ז, זה היה מין זנוה מיוחד לו, ובעבודה זה של החלק של הדעות של העבודה זה של הכפירה, שכל זה בעבודה זה עזמה את החלק של התאוה, התאוה הגוראה לעבד ע"ז, ה' ישמרו, השנה רוחנית כביכול יחד עם הנשיות, ורבנו הגר"א כותב שכל מין עבודה זה היה מין זנוה מיוחד לו, ובעבודה זה של בחינה של אבא ואמא כביכול, 'אמרים עני אבי אמה ונאמן אף ילדנו', שיש כן בחינה של מוחין וכו' כביכול, ה' ישמרו, והנפס של כפירה, של דעות, יותר חמור ונורא, מי שנשמר אחרי זאת תאוה אינו חמור כמו מי שחוטא בדעות, 'היה נחש

הציווי לא לדרוש בשלומם, עיקרו בעת המלחמה, כמו שכתב בספר החינוך (תקסב) כי האל ציונו כשנצור על המדינות שנשאל מהם השלום קודם המלחמה, ובעמון ומואב נמנענו מהתנהג עמהם במנהג זה. ויכ"ה הרמב"ם (מלכים ב' פ"ו ה')

אמנם מכך למדנו גם להנהיג הכללית עמם, שאין לנו לרחם עליהם בשום מקרה, וכמו שאמרו במדרש (במד"ר כא, ה): את מוצא במי שבא עמהם במידת רחמים, לסוף בא לידי בזיון, מלחמות, וצורור. ורודו שעשה חסד עם חנון בן נחש מלך עמון, אמר לו הקב"ה, אני כתבתי לך לדרוש שלום וטובתם, ואתה שלל לחנם בני עמון ולעשות עמו חסד. סוף בא לידי בזיון וכו', מי גרם לדוד כך, שביקש לעשות טובה עם מי שאמר הקב"ה לא תדרוש שלוםם [וראה כס"מ שם].

בגדול גנותם כתב החינוך (תקסא) כי בהסכמתו בעשיית הנבלה המכוערת ולא יחוש לגלות דעתו ובושתו נגד עמי רבים, מראה בזה רוע מזוג ותכלית פחיתותו, וכי אין בו עוד תקנה להכשיר עצמו ולהטיב מעשהו, ונתחזק עותו עד שלא יוכל לתקן, ואיש כמוהו איננו ראוי להתערב בעם הקודש המבורך.

ובגדר הדבר כתב החינוך (שם) 'מהיונות בני הנבלה עד שאין ראויים לשלום וטובה, אבל האכזריות עליהם שבו ומעלה כמו שאמרנו'. ומה שקראם 'בני נבלה', כי הם היו כפויי טובה [ראה רמב"ן כאן], והכפוי טובה נקרא בשם נבל [ראה דברים לבו, וברשי' ורמב"ן]. ונמצא שאנו משלמים להם מידה כנגד מידה, שכנגד הנהגת האכזריות שנהגו בישראל בבואם בדרך, גם אנו נוהגים בהם מנהג אכזריות.

[ב] ויש להתבונן בזה: שלכאורה הקב"ה הוא המשלם מידה כנגד מידה לכל חוטא, ולמה גם אנחנו נצטוונו בזה. - אלא שכלל אמרו חכמים (קה"ר זטו, זט), 'שכל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי, סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן' [ונלמד משאול המלך, עיי"ש].

וביאר הדברים, כי הקב"ה נטע באדם שתי מידות אלו - האכזריות והרחמים. וכאשר האדם משתמש במידה שלא במקומה, הוא מנסה להצדיק את עצמו בסברות ומענות שונים, כי כך דרך האדם להצדיק עצמו תמיד, בדכתיב (משלי כא, ב) 'כל דרך איש ישר בעיניו'. ומתחיל לחשוב שמידת הרחמים נוצרה לרחם על האכזרים וכו' להלמד דרך המידות הנכונה וכיוצא, ב, וכתוצאה מכך, כאשר נתקל ברחמן, הוא מתנהג עימו במידת הדיון, כי אין סיבה לנהוג עימו במידת הרחמים, וסופו שאף מתאכזר עליו.

ועל כן, לא יאמר האדם בליבו: אני ארחם גם על האכזריים, ואהיה רחמן עם כולם. כי אין זה כך, וחז"ל מעידים עליו שאם ירחם על האכזריים סופו שיתאכזר על הרחמנים, וכמו שמצינו אף בשאול בחיר ה'. - וזהו שורש הציווי להתאכזר על בני האומות הללו, שהאכזריות חלק מטבעם. על מנת להעמיד את השימוש במידה זו במקומה הראוי.

גדרי הכרת הטובה

לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו (כגח). [א] פירש רש"י, 'מה טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק'. והיינו בימי יוסף, כאשר היה רעב בארץ. והתשלום על כך הוא 'דור שלישי יבא להם בקהל ה''. ויש להבין מה המידה כנגד מידה בזה, ולכאורה כנגד מה שהיו להם לאכסניא - היה צריך לתת להם ממון וכדומה.

טעם נוסף ביארו בילקוט (בשלח רכו) 'ויהי בשלח - אין שילוח בכל מקום אלא לוי. הפה שאמר גם את ישראל לא שלח הוא הפה שאמר אנכי שלח אתכם, ומה שכן נטלו על כך - לא תתעב מצרי'. וגם בזה לא מובן מהי המידה כנגד מידה. ועוד הוסיף להקשות המשגיח זצוק"ל (אור יחזקאל, ח"ו רלד), מדוע מגיע לפרעה שחר על שילוח ישראל, והרי הקב"ה הכריחו לומר זאת, והוא מצד עצמו עדיין נאמר עליו (שמות ט, ל) 'ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים'. ועוד קשה, הלא בפסוק מפורש הטעם 'כי גר היית בארצו', ולמה פירש בילקוט טעם אחר.

[ב] ביאור הדברים, שיסוד ההכשר של המצרים לבא בקהל, הוא מפאת שיש בהם חלק של טוב, והראיה היא מכך שהיו אכסניא לישראל בתקופה מסוימת. - ואף הטעם שאמר חז"ל בילקוט מתחבר לטעם הכתוב בפסוק, כי כשאר פרעה 'אנכי אשלח אתכם' וליהו אולם ביאתם, התנהג להיפך מהנהגת עמון ומואב שלא קיבלו את פני ישראל העיפיים בלחם ובמים. ובמעשה זה הראה שאף שבתחילה כפר בה, מכל מקום לאחר שהכירו כופף עצמו בפניו.

וזה הטעם שהותרו לבוא בקהל רק בדור שלישי, על מנת שבשני הדורות הראשונים יהיו בתוך ישראל, וילמדו לדעת את ה', ואז יכופפו עצמם כראוי לפניו. ובוזה התשלום להם מידה כנגד מידה, שכשם שביטלו עצמם לפני ה', כך יכולים לזכות להתבטל לה' בתוך עמו ונחלתו.

ומכל מקום כתב בספר החינוך (תקסד): 'אין כוונת הכתוב לצוותו להתחתן עמם חלילה, והמשפחות המיוחדות שבישראל לא ירדו ממעלתן להתחתן עמהם, אלא ימנעו הכתוב מהרחיק חיתונם בטענת איסור, ויודיענו שאין בהם איסור כלל'.

[ג] כתב הרמב"ם בספר המורה (ח"ג פמ"ב): 'כל מי שהצטרך אליו יום אחד, וקבלת ממנו תועלת, ומצאתה בעל צרה, אף על פי שהרע לו אחר כך, צריך שתזכור לו מה שקדם. אמר יתעלה לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו', וכבר התפרסם רוב מה שהרעו אותו המצריים אחר כך. - ויש להבין, מדוע לא שוקלים את הטובה מול הרעה, ותתבטל מעיט הטובה ברוב הרעה.

אולם כך היא המידה, שכשם שהעושה רוב עבירות ומיעוט מצוות, יקבל עונש על העבירות ושכר על המצוות (מאירי סוטה כ, א מעיל צדקה תשמ"ו), ואין העבירה מבטלת את המצוה לגמרי (שערי תשובה ש"א כא). כך גם המצרים שגם הטיבו וגם הרעו לנו, ודאי יקבלו בידי שמים עונש על רוב העבירות שעשו, אבל אנו חייבים להם הכרת הטוב על הטובה שעשו לנו. והיא חובה עצמית שלנו, דוגמת הנאמר 'עבד ליה לאיש מלוה'. והנצי"ב בהעמק דבר למד מכך הנהיגה למעשה, ש'מכל שכן שצריך לשמור זכות כל עם שהיטיבו עמנו'.

קריאת התורה מעין מעמד הר סיני

כמה פעמים שמעתי את רבינו ראש הישיבה זצ"ל לפני שהזכיר את דברי המשנה ברורה דלהלן - שהוא מפחד להוציא מהפה את הדברים הללו, ממש פחד פחדים... המשנה בכתב בשם הלבוש (סימן קמא) נוהגין שהגבאי או הקונה המצות עומד אצל ס"ת, וזה נקרא סגן כדי שיהיה צו, היינו שהסגן הוא כביכול במקום השם יתברך שהוא צוה לקרות לכל מי שירצה, והקורא הוא הסרסור במקום משה, והעולה הוא המקבל במקום כל ישראל ובשליחותם.

הדברים הללו שכתבו כמה מהקדמונים, מלמדים אותנו עד כמה קריית התורה הוא מעמד גורא מאוד, בזמן קריית התורה אנו נמצאים במעין מעמד הר סיני, וכפי שאיתא בזוהר הקדוש [מדרגתו ופירושו של בעל המתקן מדרש]: כל הצבור שותקים ורק אחד קורא, הקב"ה היה קורא למעלה על ראש ההר, וכל העם היו עומדים למטה ושמועו והקשיבו לקול הקריאה, לרמז שצריך אחד לעמוד אצל הקורא לכבוד התורה. וכעין שהיה הקב"ה למעלה על ההר וכל העם עמדו למטה, כן צריך להיות שבעל הקורא יעמוד על היימה וכל הקהל יהיה את לבו ורצונו ויכוין לאותם הדברים שהוא קורא, וגם יכוין כי הוא שליחו של הקב"ה לסדר אלו הדברים ולהשמיעם לכל העם, כי הוא עומד כעין של מעלה, כמו הקב"ה שבמתן תורה הוא קרא את עשרת הדברות, ומשה עלה, וכל העם שמעו...

קדושת קריאת התורה בציבור

כל יחיד ויחיד שיושב ועוסק בתורה הק' הוא מתקדש בקדושה עליונה, ונמצא בתוך ארבע אמותיו של הקב"ה, שהרי אין לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה, וכל העוסק בתורה שכונה כנגדו, והקב"ה שונה כנגדו, וכביכול נחצב אש מפיו יתברך. כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, וממנה משתלשלים כל העולמות כולם, והיא מעמידה את כל הבריאה כולה ומקיימת את כל העולמות לנצח נצחים, והיא כלל לכל התורות, כל החכמות, ואין שום דבר בעולם חוץ ממנה ושלא ימצא בה, ועל ידי זכות לימוד התורה נמשך לנו הארה גדולה עליונה מכל ההשפעות, יקר ומעלה מעין אמתית מעלתו יתברך.

אף שקדושה גדולה ומיוחדת שורה על כל יחיד שלומד תורה, לימוד תורה ברבים מעלתו גבוהה הרבה יותר, ומעמד קריית התורה ברבים מתוך קדושת ספר תורה שנכתב כדון, הוא למעלה מהם ברוב המעלה, ואת מעלת המיוחדת הזו תיקנו לנו הנביאים, כן מלמדנו הרמב"ם (דר"ה ד' ד''): "והנה צריך שידע, שכן התיקונים הגדולים שסידרו הנביאים לישראל היה עניין קריית התורה. וזה נכלל בשתי בחינות: אחת - קריאת ספר התורה על הסדר עד תומה, וחזרו חלילה על דרך זה, והשנית - קריאת פרשיות מיוחדות בזמנים מיוחדים, וזה, כי הנה ספר התורה הוא כלל מה שנמשך לנו ממנו יתברך להיותו הוגים בו, שעל ידי זה תמשך לנו הארתו... והנה לקבל הארה זו בתמידות, תיקנו שנהיה הוגים בה במקלותינו בתמידות על הסדר... ועל ידי הקריאה התמידית הזאת, מתמיד בנו אור הק' הזאת. וגם בזמנים המיוחדים כפי עניינם, ראוי שנקרא הפרשיות הנוגעות לעניינים ההם, להחזיק הארת הימים על ידי כוח התורה, שהוא הכוח היותר חזק שיש לנו.

"כי לא דבר רק הוא מכס" - פירשו המפרשים שלא ציוה הקב"ה דבר בתורה לבטלה. אלא כל דבר מוסיף לנו חיים בעולם הזה וביותר בעולם הבא. ואם הוא ריק מכם הוא, כלומר שאם לא נודע לנו טעם הדבר ואת המעלה הטמונה בו, החיסרון הוא בנו, שלא העגנו למדרגה שנבין את מעלת הדבר.

רבינו ראש הישיבה היה רגיל לחזור ולעורר שזכינו וקיבלנו הלכות ברורות על איהו קלף לכתוב את התורה הק' ואיך לקבל את הקלף, וכיצד לכתוב את ספר התורה בכשרות, עם התגין שהם גבוה מעל גבוה, ושהם מחברים את התורה לאור שלפני הבריאה. והכל כדי שנקבל בשלימות את הק' והמעלה מקריית התורה. ומי שאינו מוקיר

והיה מבאי את דברי השל"ה הקדוש שכותב שכשאנו קוראים בפרשיות התורה הק' מתעורר שוב הדברים הכתובים בפרשה, ושעת קריית התורה היא שעת מסירת התורה ממש, ועלינו להתעורר או לקיים את הדברים למעשה.

כך גם, כשקוראים את פרשיות האבות הקדושים, עלינו להוסיף בהשתייכות אליהם שהרי 'מעשה אבות סימן לבנים', ועלינו ללמוד מדרכיהם, להשתוקק ולבקש מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב [ואין הכוונה שכעת צריך להגיע לדרגת האבות, אלא כוונה חז"ל שידע האדם כמה הוא בעל חוב, ויתעלה מהיכן שנמצא לעלות מעלה מעלה, ובפרט בימי הנעורים שהתורה נבלעת בדמו בגירסא דינקותא, להתחזק ולנצל את הימים הגדולים "כחציץ ביד גיבור כן בני הנעורים" ימי הנעורים הם הימים לכל הקהלים].

יש חוב לזכור בכל יום את מעמד הר סיני [המגן אברהם כותב לבין כשאומרים 'וקרבנו לשמך הגדול'] וכשקוראים בתורה שהוא כעין מעמד הר סיני, ודאי שצריכים להתעורר ולזכור מעמד הר סיני, ולא רק לשמוע את המילים מפי הבעל קורא אלא להתבונן בהם, ובפרט כשקוראים את מעמד הר סיני, המעמד הנורא, קודש הקדשים, שבו עם ישראל הגיעו לרום המעלה.

גם כשקוראים את פרשיות התנוכה, את התפילות, צריכים לשמוע כאילו שומעים אותם מפי הגבורה כמוסר חי, לדעת שהשם יתברך מייסר ומוכיח אותנו ברחמים רבים, ולהיזהר מאוד לא להיות בכלל "מוסר ה' בני אל תמאס".

'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' - צריכים לשמוע קריית התורה בחיות כנתינתה מסיני ולא כעולם שמנהגו נוהג, שלא תהיה מלומדה, [ובלשונו של רבינו] 'ללחום כנגד המלומדה' [ספר רבינו שראה את מרן הרב מברסק זצ"ל שאף שתיקן את הבעל קורא בהפסטה לומר עם 'מפיק הא', היה כולו תפוס בעיקר בדברי הנביא בקול ביי וברגש] וכמו שהפסקות היו משמשות ליתן רווח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה, כך עלינו להתבונן וללמוד מהדברים כאילו שומעים אתה את השכינה מדברת מפי משה.

מעלת קריאת הפרשה לפני ה"ת

כשאנו משלימים בציבור כראוי כל אחת מחמישים ושלוש פרשיות התורה, זכות גדולה היא לנו, ומתוך דברי הוזה"ק: בשעה שסיימו קריאת כל פרשה ופרשה של כל שבת ושבת, כל אחת ואחת מתעשרת ועומדת לפני הקב"ה, כשהשלימו את קריאת כל הג' פרשיות של כל השנה, דהיינו בשמחת תורה, מתעשרות כולם לפני הקב"ה ואומרות אני הפרשה משבת פלוני ומצבור פלוני, ואני משבת פלוני ומצבור פלוני. באותה השעה קורא הקב"ה למלאך שהוא גדול הממונים, ולג' מרכבות קדושות שתחת ידו שנתמנו לשמש את התורה, והם כנגד הג' פרשיות שבתורה, והיינו לכל מרכבה ומרכבה מינה אותה הקב"ה למרכבה זו, על פרשה פלונית של שבת פלוני, ומרכבה פלונית על פרשה פלונית של שבת פלוני, וכל אחת ואחת משמשת את התורה בשבת שלה.

ואסור לנו לערב כלו באלו, ולא להכניס מרכבה במרכבה של בנתינה אפילו כחוש השערה, אפילו תבינה אחת או אפילו באות אחת, אלא כל אחת ואחת כמו שפסק אותם הקב"ה, וכמו שמינה והפקיד את המרכבות על פרשיות האלו כל אחת ואחת על משמרתה, כדי להעלות את הב לוקול ודבור של קריית לפני הקב"ה.

ועל כן כשמעשרת פרשה זו, עולים אותם הדבורים של פרשה ההיא שנשלמה בצבור, ומקבלת אותם אותה המרכבה הממונה על פרשה ההיא, ומעלה אותם לפני הקב"ה, ואלו הדברים ממש עומדים לפניו ואומרים, אני פרשה פלונית שהשלימו אותי צבור פלוני כך וכך באופן ובכונה זו, והענין הוא כי האדם חוצב להבות אש בהבל פיו, לפי שאותיות התורה שקורא עולות באויר ומתגלמות, והמלאכים מעלים אותם לפני הקב"ה.

המדרש עיקר אלא המעשה, לא סתם התעוררות, אלא "אשר יעשה אתם האדם" צריך עשייה בפועל, ובפרט בשבתות האלה שהם השבתות האחרונות של השנה צריכים להתעורר יותר. "שהיו הדברים חיים וקיימים, לטוב כלל הימים.

שמורח לקצר מפאת שהם זמנים של חשבון הנפש, וכן כתב הקצות החושן ומאחר ידוע ששמן החז"ל זצ"ל דווקא הרבה יותר בלימוד התורה ובעמלה וכן הורה לאחרים להתחזק בלימוד התורה בשבתה, ובידע לפני מי אתה עמל! ובעצם עמל התורה של החז"ל בצעמו היה לימוד מוסר למי שראה את זה, וגם למי שלא זכה לראות אלא רק שמע על כך... ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

בכל ענייני הגליון בארה"ב - ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיינרסטון שליט"א במס': 345-3007324.

או בטלפון "קו רוממות" 0722-588477 (+972-722-588-477) כמו כן ניתן מענה אנושי בכל ענייני הגליון בטלפון "הגיל" שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

רוממות הזמנים

הבשר מעמד 3

ונצפה לזה. הדברים דברי אלוקים חיים וצריך להוסיף ולהא מהפה "פי תימים הם למצאיהם" - למוציאים בפה. ואלא

שבדרשת מהר"ח כמעט ולא נותר מני מרח פחד שמעית התנוחה, ואילו אתם אומרים שהקהל נהנה? 1. באחת משוחותיו אמר רבינו כי רואים בתשובות של גדולי האחרונים שלא הרבו בתורה בימים אלו, אלא יותר בתשובה, ויש בש"ת נדע ביהודה שכתב